

27 SEP 1957

## Folketingets forhandlinger. (271)

4321

17/5 67: 2. beh. af f. t. l. om egnsudvikling m. m.

4322

## §§ 1-3

*vedtoges uden afstemning.*

## Ændringsforslaget

*forkastedes med 93 stemmer mod 35.*

## §§ 4-7

*vedtoges uden afstemning.**Lovforslagets overgang til tredje behandling**vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:** Jeg foreslår, at de to lovforslag går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Anden behandling af forslag til lov om efterskoler.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 70) findes i tidenden sp. 1148, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1173).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

**Kaj Rasmussen:** Lovforslaget om efterskoler, som vi her skal behandle, er det første lidt større lovforslag, som det stående udvalg for undervisning og uddannelse afleverer til folketinget, og jeg vil gerne i den anledning sige, at efter min bedste overbevisning har et sådant fast udvalg vist sin meget store berettigelse.

En anden ting, som er ganske exceptionel, er, at lovforslaget vedtages et år før under-

visningsministeren oprindeligt ønskede det, men det skal jo nok ses i sammenhæng med, at udvalget også arbejder med lovforslaget om fritidsundervisning. Dette lovforslag skal ikke være færdigt i denne folketings-samling; det vil blive genfremsat ved det nye folketingsårs begyndelse, og alene af den grund mente udvalget — og ministeren tilsluttede sig denne tankegang — at vi kunne gøre lovforslaget om efterskolerne færdigt nu. Jeg har en levende fornemmelse af, at efterskolens folk er meget glade for, at dette lovforslag bliver vedtaget allerede nu, altså et år før oprindeligt tænkt.

Jeg skal ikke ved denne andenbehandling gøre så forfærdelig mange bemærkninger om den betænkning, som vi har afgivet. Den taler for sig selv, og jeg skal på socialdemokratiets vegne anbefale de ændringsforslag, som ministeren har stillet, og som er tiltrådt af udvalget.

Men efter at betænkningen var trykt og omdelt til folketingets medlemmer, har forstander la Cour Madsen, Ungdomshøjskolen i Ribe, haft foretræde for udvalget og ved den lejlighed fremført synspunkter i forbindelse med ministeriets notat — som er optaget som bilag i betænkningen — vedrørende begrebet ungdomshøjskole. Forstanderens synspunkter ændrer ikke ved den efter min mening glædelige kendsgerning, at efterskolelovforslaget kan vedtages i enstemmighed, og når jeg siger enstemmighed, er det, fordi socialistisk folkeparti jo også kan tiltræde lovforslaget, selv om partiets repræsentanter under udvalgsarbejdet nogle gange har udtalt store betænkeligheder, således som det også fremgår af den betænkning eller det vedhæng — om jeg må bruge det udtryk — til betænkningen, som socialistisk folkeparti har afleveret. Der kunne være meget god grund til at gå i dybden med det, som socialistisk folkeparti har givet udtryk for her, men det skal jeg undlade ved denne lejlighed.

Der er dog ét punkt, som jeg gerne lige vil gøre en enkelt bemærkning om, nemlig det, hvori socialistisk folkeparti udtaler, at

[Kaj Rasmussen.]  
forholdene ofte er for dårlige — altså på efterskolerne — og at ministeriet og tilsynet kan pådrage sig et vist medansvar herfor, hvis man ikke påtæler manglerne dels over for skolerne, dels — og måske særlig — over for de bevilgende myndigheder. Og så følger socialistisk folkeparti til:

„Det må anses for uheldigt, om man opretter nye skoler, så længe bestående skoler har påtrængende behov for moderniseringer, der ikke bliver givet tilladelse til.“

Kan det nu være rigtigt, hvad man siger her fra socialistisk folkepartis side? Vil det i virkeligheden sige, at hvis man på et bestemt område i landet har et behov for en efterskole og alt taler for, at der skal oprettes en efterskole, så vil socialistisk folkeparti forhindre ministeriet i at bidrage til oprettelsen af en sådan efterskole, fordi vi alle sammen ved, at der er skoler mange steder i landet, der trænger til modernisering og forbedringer? Det må vist siges at være en — jeg vil ikke bruge ordet „tanke-torsk“ — eller lad det i alt fald være sagt i citationstegn, så kan det formentlig med formandens tilladelse passere. Jeg håber, at socialistisk folkepartis ordfører vil gøre en bemærkning til os om forståelsen af denne sætning i betænkningen.

Jeg skal altså anbefale lovforslaget med de ændringsforslag, som ministeren har stillet, og som vi i udvalget i enighed har tiltrådt, og jeg skal også anbefale, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling.

**Skov Thulesen:** Lad mig indlede med at sige, at venstre kan tiltræde de stillede ændringsforslag. Ændringsforslaget til § 2, der går ud på, at der skal en særlig godkendelse til, for at en efterskole kan tilbyde erhvervsmæssige grunduddannelser, må ses i lyset af, at der ofte vil kræves ret omfattende investeringer i lokaler og undervisningsmateriel til disse uddannelser, f. eks. i form af maskinhaller, hvor det drejer sig om den landbrugsfaglige uddannelse. Det må derfor være rimeligt, og venstre lægger meget vægt på, at der sker en landsomfattende planlægning på dette område, så der bliver skabt både de bedst mulige uddannelsesmuligheder og den bedst mulige

udnyttelse af de foretagne investeringer, og derfor vil jeg gerne bede undervisningsministeren bekræfte, at ministeriet vil administrere godkendelsesbestemmelserne angående de erhvervsmæssige grunduddannelser efter de retningslinjer, jeg her har nævnt, og som er anført i bemærkningerne til ændringsforslaget.

Nu da jeg er ved en omtale af denne paragraf, vil jeg understrege betydningen af, at efterskolernes uddannelse stadig bliver af almindelig karakter, selv om der gives muligheder for indførelse af afgangsprøver og af erhvervsmæssige grunduddannelser.

De øvrige ændringsforslag skal jeg ikke kommentere nærmere, blot vil jeg i forbindelse med ikrafttrædelsesdatoen understrege hr. Kaj Rasmussens ord om uddannelsesudvalgets arbejdsduelighed, idet det altså er lykkedes at fremskynde dette lovforslag et år, så man allerede efter sommerferien kan starte efter denne lov. I den forbindelse vil jeg også takke undervisningsministeren for positiv medvirken til fremme af dette lovforslag. Ligeså vil jeg takke ministeren for det notat, udvalget har fået angående kommunernes betalingsforpligtelse over for efterskoleophold. Det betyder en forenklet administration, at der nu gælder samme regler for 10. klassesetret som hidtil for 9. klassesetret, så at en kommune nu har betalingsforpligtelse for efterskoleophold på 10. klassesetret, forudsat at kommunen ikke alene eller gennem skoleforbund har oprettet 10. klasse, og uanset elevens tidligere skolegang.

Om den lange mindretalsudtalelse fra SF blot dette: at der er behov for en omfattende revision af de private skoleformers tilskudsordninger, er der i uddannelsesudvalget enighed om, og jeg berørte også problemet ved dette lovforslags første behandling. Vi har fået det svar, at det udvalg, der arbejder med disse problemer, er så vidt med arbejdet, at vi kan vente dette spørgsmål taget op til en generel løsning for disse skoleformers vedkommende i næste folketingssamling. Vi må altså afvente dette udvalgs arbejdsresultat, og det har SF for så vidt også accepteret; jeg synes bare, at man også skulle have afventet en kommende revision af efterskoleloven, før man begyndte at rejse en række spørgsmål,

[Skov Thulesen.]

som der ikke i uddannelsesudvalget var tilslutning til at tage op på nuværende tidspunkt.

Jeg vil i denne sammenhæng gerne understrege, at selv om vi nu har fået en selvstændig lov for efterskolerne, så skal det erindres, at det er en fri skoleform, vi her har med at gøre, og selv om der må være visse lovregler også for denne skoleform, bør vi ikke ved at gennemføre alt for snævre bestemmelser om godkendelsesregler, ordensregler o. lign. uniformere disse frie skoler. Disse skoler har ofte været en inspirationskilde for vort skolevæsen her i landet, og lad dem stadig væk have frihed til at være anderledes!

Ellen Strange Petersen: I det faste undervisningsudvalg er der i vinter arbejdet overordentlig grundigt; jeg har ikke tal på det antal møder, der har været holdt, eller det antal timer, der har været brugt, men jeg kan bekræfte, at der har været en meget fri meningsudveksling og også mulighed for at drøfte emner, der ikke havde helt åbenbar tilknytning til de foreliggende lovforslag. I dette lys skal man se den bemærkning, som hele udvalget er kommet med i betænkningen vedrørende forplejningen på efterskoler. Udvalget finder det vigtigt, siges det, at opmærksomheden i højere grad rettes imod bestræbelserne for at skabe ernæringsmæssigt rigtige kostplaner for eleverne. Man har i udvalget drøftet spørgsmålet om kosten på alle arter af skoler, hvor eleverne får forplejning. Man har villet vise, at undervisningsudvalget ikke bare er interesseret i den åndelige føde, men også i den materielle. Men dette kan naturligvis ikke gælde specielt for efterskoler, det vil jeg gerne have understreget her; akkurat det samme må være tilfældet for højskoler og andre skoleformer, hvor eleverne er henvist til den kost, der serveres. I samme forbindelse vil jeg gerne nævne, at udvalget i tilslutning hertil har henstillet til undervisningsministeren, at en ny skolelægeordning overvejes for alle de frie skoleformer.

Mens lovforslaget om fritidsundervisning ikke bliver færdigbehandlet i denne samling, har vi i udvalget været enige om at stille efter at få lovforslaget om efterskoler

færdigt så hurtigt som muligt, og en meget væsentlig årsag hertil var, at efterskolerne selv ønskede, at loven skulle kunne træde i kraft 1. august i år mod oprindeligt foreslået 1. august næste år. Derved opnas, at de skoler, der ønsker det, allerede i det kommende skoleår kan tilbyde undervisning med afgangsprøver som i folkeskolens 9. og 10. klasser. Vi har altså stræbt efter at få udvalgsbehandlingen tilendebragt i rette tid og kun søgt at få de ændringer til lovforslaget, som vi syntes måtte være nødvendige i starten.

Ændringsforslag nr. 1 medfører, at efterskoler, der ønsker at tilbyde erhvervsmæssig grunduddannelse, skal søge særlig godkendelse hertil. Den betænkkelighed, som jeg blandt andre udtrykte ved lovforslagets første behandling: at flere skoler måske kunne komme til at stå hinanden i vejen med tilbud, er dermed borte. Der påtænkes som nævnt i bemærkningerne til ændringsforslagene gennemført en landsplanlægning for de erhvervsmæssige grunduddannelser.

Ændringsforslag nr. 2 betyder, at en efterskole hvert år skal have ét kursus af mindst 5 måneders varighed, mens minimum i det oprindelige forslag var enten et kursus på 5 måneder eller to à 3 måneder. Vi har ønsket at tilkendegive, at længere kursus — som i øvrigt også bliver mere og mere fremherskende på skolerne — må være det rigtigste. I mit parti så vi gerne, at ikke blot 1 års kursus, men også gerne 2- eller 3-årige kunne blive almindelige, så efterskolen virkelig kunne betyde en valgmulighed over for folkeskolen.

I udvalget anser vi det også for at være en væsentlig forbedring, der er indeholdt i ændringsforslag nr. 3: at de skoler, der giver specialundervisning, skal kunne få ekstra tilskud både til lærerløn og til skolepsykologisk rådgivning.

Nogle forbedringer er der også efter vor mening indeholdt i det notat, som udvalget har modtaget fra undervisningsministeriet, og som er gengivet som bilag til betænkningen. Her tænker jeg især på fortolkningen af kommunernes forpligtelse til at yde støtte til elever på 10. klassetrin, selv om disse elever ikke har gået i 8. eller 9. klassen. Selv om den nye fortolkning nok vil give visse administrative lettelser, fjerner den jo ikke alle problemer omkring tilskuddene,

[Ellen Strange Petersen.]

men vi har i udvalget tiltrådt, at man afventer von Eyben-udvalgets betænkning.

I det hele taget regner vi i min gruppe ikke med, at alle problemerne for efterskolerne, deres lærere og elever, er løst med denne lov. Vi kunne godt ligesom folkesocialisterne have skrevet en fristil om de uløste spørgsmål, men jeg skal nøjes med at nævne et par af dem i flæng.

Et af de spørgsmål, vi nok må vende tilbage til, er navnevirkvaret. Loven hedder altså lov om efterskoler, men nogle af efterskolerne hedder ungdomsskoler, og nu bliver også „ungdomshøjskole“ en tilladt betegnelse. I lovforslaget vedrørende fritidsundervisning opereres der med begreberne „ungdomsskole“ og „ungdomskostskole“, som altså er noget andet end det, vi taler om i dag. Det ville nok være en fordel, om man fik ensartede betegnelser for ensartede skoleformer og forskellige betegnelser for forskellige former.

Lærernes uddannelse og videreuddannelse er et andet problem. Vi har ikke i min gruppe på nuværende tidspunkt ønsket at stille særlige krav til efterskolens lærere og da slet ikke om en pligt til videreuddannelse, som ikke findes i andre skoleformer; men vi håber og tror, at efterskolen selv i egen interesse vil vogte over kvaliteten, og vi hilser med tilfredshed, at der kan gives stats-tilskud til læreres videreuddannelse. En sådan opmuntring og ikke tvang finder vi rigtig.

Et problem, som har været meget drøftet i undervisningsudvalget, er spørgsmålet om, hvorledes efterskolerne skal få kendskab til de særlige problemer, som nogle af eleverne møder med. Udvalget har henstillet til undervisningsministeren, at han formidler kontakt mellem de frie ungdoms- og efterskoler på den ene side og de myndigheder, børneværnsudvalg og andre, der henviser elever til skolerne, på den anden side med henblik på at få løst dette problem. Det er et meget vanskeligt område, og udvalget har ikke ønsket at give direktiver. Vi forstår efterskolernes vanskeligheder. De bør ikke fyldes med problembørn og især ikke med problembørn, hvis vanskeligheder de ikke kender; men på den anden side mener i hvert fald nogle af os i udvalget, at der vil være adskillige tilfælde, hvor det

mere er barnets omgivelser end det selv, der har skabt problemerne, og at man derfor må træde varsomt. Personlig vil jeg tro, at mundtlige oplysninger fra myndigheder til skoleledere må være at foretrække fremfor skriftlige beretninger.

Som det fremgår af dette og af de foregående ordføreres taler, har vi i udvalget interesseret os meget for efterskolens arbejdsvilkår, og jeg håber ikke, jeg har kedet formanden med at gengive noget af det. På mit partis vegne vil jeg hermed gerne anbefale såvel ændringsforslagene som lovforslagets vedtagelse.

**Formanden:** Nej, det har bestemt ikke været kedeligt.

**Poul Dam:** Andre ordførere har allerede talt om arbejdet i dette nye faste udvalg. Jeg vil da gerne føje min indstilling til: det har været et meget levende udvalgsarbejde — og det er det jo stadig væk; vi skal jo lang tid fremover sidde med fritidsundervisningen, et arbejde, hvorunder vi har haft en fri, åben og mangesidet diskussion, som kun i begrænset udstrækning har fået udtryk i betænkningen, men som sikkert vil vise sig nyttig i arbejdet i de kommende år med dette og andre skoleområder.

Vi har, som fru Ellen Strange Petersen nævnte, talt om mange forskellige ting, også om maden, og det er nu altså ikke kun en materiel side. Jeg tror nok, at de, der arbejder med kostskoler, ved noget om, at maden er et pædagogisk problem. Det er et spørgsmål om hele stemningen og humøret, om man kan give en tilstrækkelig god kost. Det skal med, lokaliteterne skal med, alt dette hører med i arbejdet og er på ingen måde underordnet eller uvæsentligt.

Det er godt, at denne lov er blevet fremskyndet; det er vigtigt, ikke mindst for skoleformer af denne art, at man ved, hvor man er, i god tid i forvejen; man skal budgettere og disponere, og en usikkerhed et år fremover ville have været højst ubehageligt. Når jeg siger: ikke mindst for disse skoleformer, er det jo, fordi vi her er på et område af vort skolevæsen, som har ganske overordentlig store økonomiske vanskeligheder. Jeg er slet ikke sikker på, at løsningen er blot en forøgelse af tilskuddene. Det er muligt, at en ændring af tilskudsformerne

[Poul Dam.]

er meget mere væsentlig, men en kendsgerning er det i hvert fald, at man på så at sige alle disse kostskoler har virkelig alvorlige kvaler dag ud og dag ind med, hvordan man overhovedet skal få økonomien klaret. Det er vel derfor også kun en midlertidig revision af efterskoleloven, vi her står over for. Når von Eyben-udvalget bliver færdig, kan vi vel vente forslag om ændring af tilskudsbestemmelserne og dermed også ændring af en række andre bestemmelser vedrørende alle de frie skoleformer. Indtil da kan vi diskutere en række spørgsmål, og den fristil, som jeg og andre i mit parti har udarbejdet — og som jeg heldigvis ikke har fået karakter for her — skulle tjene til at føre nogle af de synspunkter frem i den videre debat, som har været fremme i udvalget. Vi har syntes, at både det, vi selv sagde, og det, en række andre medlemmer i udvalget sagde, var noget, som kunne indgå i den fremtidige debat, og vi havde på forhånd regnet med, at vi kunne spare noget af folketingets tid ved at skrive det i betænkningen.

Det er desværre ikke helt lykkedes; der er et enkelt spørgsmål, som er blevet taget op af hr. Kaj Rasmussen, og som jeg lige må nævne. Vi siger i betænkningen, at det må anses for uheldigt, om man opretter nye skoler; så længe bestående skoler har påtrængende behov for moderniseringer, der ikke bliver givet tilladelse til. Hr. Kaj Rasmussen mente, at dette vist var en tanketorsk. Det er muligvis et helt forkert synspunkt, men det er ikke tanketorsk i den forstand, at det ikke er overlagt. Det er noget, jeg har ment i mange år, og jeg har set eksempler inden for alle de frie skolers områder på, at man på et tidspunkt, hvor elevtilgangen var ved at gå tilbage, og hvor en række af navnlig de ældre skoler havde vanskelighed ved at få elever og ved at få udnyttet kapaciteten fornuftigt, byggede nye skoler, at man altså brugte de offentlige midler til at forøge kapaciteten i stedet for, hvad der forekommer mig rimeligt, at gøre den kapacitet; der fandtes i forvejen, bedre udnyttelig. Jeg tror, det må være det rigtigste; også fordi jeg ikke kan være enig med hr. Kaj Rasmussen i, at man kan tale om et behov et bestemt sted i landet for efterskoler vedkommende. Jeg

ved godt, at nogle efterskoler og en række andre frie skoler har et meget lokalt klientel, men det er dog i tilbagegang. Vi har en række efterskoler, som i høj grad får elever fra hele landet, og vi har en del, som næsten udelukkende får deres elever fra et i forhold til skolens beliggenhed ret fjernt område. Efterskolerne er ikke mere lokale egnesskoler, sådan som de i høj grad var det ved oprettelsen.

Jeg tror, det er rigtigt, at vi i betragtning af, at der er forholdsvis begrænsede midler på dette område, udnytter dem så godt og så effektivt som muligt, og det gør vi efter min mening ved at udbygge de gamle skoler og forny dem i de mange tilfælde, hvor de faktisk er ved at blive forældede. Vi har fået en oversigt over, hvor mange elever der var på værelserne på efterskolerne, og vi må sige, at for et ordentligt pædagogisk arbejde er det højst bekymringsvækkende, at der er så mange, der bor på forældede værelser eller på værelser med tre eller fire beboere. Her synes jeg der er noget meget væsentligt at gøre, vigtigere end at lave nye skoler. Det er selvfølgelig rigtigt, at man skal interessere sig for lokale initiativer og initiativer fra bestemte grupper og da ganske særlig, hvis der en gang imellem kom et nyt pædagogisk initiativ — det er måske lidt sjældnere, at det er egentlig pædagogiske initiativer, der er tale om — på dette område. Naturligvis skal man have det med; men manglerne ved de bestående skoler er i mange tilfælde så graverende, at man alligevel må sige: i øjeblikket må det være det, der kommer først.

Og så til sidst spørgsmålet om anvendelsen af navnet „ungdomshøjskole“. Der er i ministerens notat tale om, at man skal kunne bruge dette navn for efterskoler, som udelukkende har elever over 16 år, men under 18 år, som altså ikke er fyldt 18 år ved kursusets begyndelse. Jeg tror, det er en betænkkelig praksis, fordi man nu engang ikke kan lave noget, der svarer til højskoleundervisning, med de 16-18-årige. Det vil være en forfuskning af hele højskolebegrebet, som næppe er særlig heldigt. Sådan som ordet hidtil er blevet anvendt dels i en artikel af den daværende redaktør af Højskolebladet for en del år siden, dels af Ungdomshøjskolen ved Ribe, går

[Paul Dam.]

det på en skoleform, som skulle søge at dække et pædagogisk behov, der er et andet end det, der hidtil er blevet dækket af efterskolerne og højskolerne — man har altså forsøgt at bygge en bro over de to skoleformer ud fra den erkendelse, at højskolerne har haft svært ved at gøre noget rimeligt for de 18-19-årige, fordi de egentlig er for unge for et nogenlunde godt højskolearbejde, og efterskolerne har haft svært ved at få fat i de 17-årige. Ud fra dette har man fremført en tanke om, at der skulle forsøges en tredeling — på lang sigt naturligvis — af hele dette skoleområde: efterskoler, ungdomshøjskoler og folkehøjskoler til en noget ældre aldersgruppe. Det er klart, at det, der har været foreslået, kræver ændringer i en lang række love, det gælder også det, som er gennemført ved Ribe; det er jo et eksperiment, et forsøgsarbejde, som skulle vise, om der var muligheder.

Forsøget i Ribe er jo meget nyt. Det har ikke været i gang så forfærdelig længe, og det er måske ikke tilstrækkelig kendt til, at man virkelig kan drage konklusioner af det. Jeg ved, at det er forholdsvis få af eleverne, der er i højskolealderen, men efter hvad jeg har fået oplyst om tilmeldinger til skolen og om den frist, man har arbejdet med, tror jeg, at det skyldes eksperimentets kortvarighed — men vel også, at en række af de ganske unge stadig væk har kunnet blive optaget på højskolerne, hvad der måske næppe er helt rimeligt.

Det er altså for mig et pædagogisk spørgsmål, om vi ikke skulle forsøge ad åre og måske med endnu et forsøgsarbejde at slå den meget stive 18 års grænse i stykker. Vi har haft 18 års grænsen i mange år, og vi har haft den fra en tid, hvor den almindelige udgang af skolen var ved 14 års alderen, og hvor 18 års alderen var forholdsvis langt henne i ungdomstiden. Det er, som jeg tidligere har haft lejlighed til at sige her fra denne talerstol, jo en helt anden situation, vi står i i dag. Jeg tror, der er et pædagogisk behov her, som Ribes skolen peger på, og jeg ville have været glad, om man kunne udvide et forsøgsarbejde i nogle år fremover for at se, om der ikke var en vej her. Derfor er jeg noget bekymret over, at ungdomshøjskolens navn

skal kunne anvendes på noget, som er en efterskole for den ældste halvdel af efterskoleklientellet og ikke noget, der peger længere fremad.

I øvrigt kan vi som sagt anbefale lovforslaget og ændringsforslagene, og vi glæder os over, at denne lov bliver færdig et år tidligere, end vi havde regnet med.

**Bilgrav-Nielsen:** Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger ved denne andenbehandling af lovforslaget. Jeg deler udvalgsformandens synspunkt med hensyn til udvalgsarbejdet, og jeg hilser med tilfredshed, at det bliver muligt for os at vedtage loven med virkning fra 1. august i år.

Jeg vil gerne gøre et par enkelte bemærkninger, først med hensyn til den statsstøtte, der gives til elever, og den kommunestøtte, der er mulighed for at give. Jeg forstår, at der er særdeles gode regler for tilskud til ophold på en efterskole, men jeg kunne have ønsket, at vi alligevel havde set på den andel, der ydes som statsstøtte, og den andel, der kan ydes som kommunestøtte. Vi ved jo, at kommunen kun har pligt til at yde støtte til efterskoleophold, hvis kommunen ikke i forvejen har 8., 9., og 10. klasse. Men vi ved også, at der ikke er tale om et frit skolevalg; medmindre eleven frit uden hensyn til økonomien kan vælge imellem kommunens 8. og 9. klasser og en ungdomsskole, en efterskole. Men jeg forstår, at økonomispørgsmålet vil blive taget op i anden forbindelse; om ikke før, så vil det i hvert fald blive påkrævet, hvis vi får en forlængelse af undervisningspligten, for der kan ikke blive tale om en virkelig ligestilling af ungdomsskolerne og den offentlige skole, medmindre der er samme vilkår. Jeg hilser med tilfredshed, at det bliver muligt at få øget støtte til ansættelse af lærere, der beskæftiger sig med specialundervisning, når skolen får godkendelse til sådan undervisning.

Mange ting har været berørt i udvalget, bl. a. har vi talt om kostplaner, og jeg er glad for, at vi ikke nåede længere end til at gøre nogle bemærkninger herom; jeg tror ikke, det er heldigt, hvis vi begynder at udstikke retningslinjer for, hvordan kostsammensætningen på disse skoler skal være. Vi må overlade ét og andet til skolerne selv. Jeg tror nok, man kunne støtte dem gevaldigt, hvis vi kunne komme så langt, at vi kunne

[Bilgrav-Nielsen.]

yde statsstøtte til ansættelse af kvalificerede økonomaer; det tror jeg var langt bedre.

Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger til mindretalsudtalelsen. Stort set var vi jo enige i udvalget, også om det meste af det, der er anført i mindretalsbetænkningen. Men jeg vil dog gerne anføre et par bemærkninger til det afsnit, der omhandler lærernes kvalifikationer.

Jeg kender godt socialistisk folkepartis synspunkt på det område; men så længe vi vil fastholde, at det er forstanderen for disse skoler, der ansætter lærerne og har ansvaret for ansættelsen og ansvaret for skolen, tror jeg nok, vi må overlade det til ham at ansætte den arbejdskraft, som han finder er fornøden på den skole, han ønsker at drive. Vi må jo ikke glemme, hvor betydningsfuld den mulighed er, som skolerne har haft — det gælder ikke mindst højskolerne, og jeg tror, hr. Poul Dam vil give mig ret i, at de her har en betydelig frihed — for at ansætte netop den lærer, som de ønsker, uden at tage hensyn til, hvad visse organisationer måtte kræve.

Der anføres også i mindretalsudtalelsen noget om efteruddannelsesmulighederne; jeg er enig i, at vi skal forsøge at få efterskolelærerne ind under de uddannelsesmuligheder, der foreligger.

Må jeg så til sidst sige til mindretalsudtalelsen, at hvad der heri er anført om eventuelle standardordensregler ved skoler, byder mig meget imod. Jeg tror ikke, det kan være rigtig gennemtænkt, at man anfører det. Det kan ikke være meningen, at skolerne på forhånd skal stille et sæt af ordensregler op, uanset hvilke elever man får. Det er nu engang sådan, at man på disse skoler langs ad bliver enig om, hvilke regler der skal gælde, og jeg tror, det er det sundeste. Man har sjældent brug for de samme regler for to hold; det er min erfaring.

Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger til lovforslaget. Jeg hilser ændringsforslagene velkommen, og jeg anbefaler, at man stemmer for dem.

Til allersidst vil jeg gerne stille ministeren et spørgsmål, nemlig om, hvornår han mener der kan foreligge et resultat af det udvalgsarbejde, der er i gang om alle de frie skolars økonomiske forhold. Jeg ved, at mange i friskolerne og de private skoler og også i høj-

skolerne med megen spænding afventer dette udvalgs arbejde.

**Undervisningsministeren** (K. B. Andersen): Jeg vil takke ordførerne — jeg skal ikke på dette sene tidspunkt komme med mange bemærkninger — og jeg vil gerne takke udvalget for det arbejde, der er udført i denne sag. Også jeg er glad for, at vi bliver i stand til at sætte loven i kraft et år før beregnet; det var jo oprindelig tanken, at den skulle følges med fritidslovforslaget, men det er jo et så meget større forslag, at det vil tage endnu et godt stykke tid af udvalgets arbejde.

Jeg skal ikke komme ind på de bemærkninger, der er faldet om SFs udtalelse i betænkningen, ud over det ene punkt, som også hr. Kaj Rasmussen fremdrog, nemlig udtalelsen om, at man ikke skulle kunne oprette nye skoler, så længe de bestående skoler havde påtrængende behov for moderniseringer. Jeg mener ligesom hr. Kaj Rasmussen, at det er en farlig tankegang at komme ind på. Jeg forstår vældig godt de synspunkter, der ligger bag ved SFs udtalelse her, men jeg mener alligevel, vi ville kunne komme til at gøre megen uret, hvis vi ganske konsekvent sagde, at der ikke må oprettes nye skoler, så længe tiltrængte moderniseringer af de gamle ikke er gennemført. Jeg skal lade være med at sige til hr. Poul Dam, hvad det kunne blive til inden for det politiske liv, hvis vi sagde, der ikke må oprettes nye partier, så længe tiltrængte moderniseringer af de gamle ikke var gennemført. Det er ikke sikkert, at hr. Poul Dam ville synes, det var nogen god idé.

Jeg vil gerne i anledning af hr. Skov Thulesens direkte spørgsmål bekræfte, at vi selvfølgelig i ministeriet vil administrere tilladelserne til erhvervsmæssige grunduddannelser helt i overensstemmelse med det, der fra ministeriets side her er givet udtryk for, altså sådan at vi undersøger, om der er et behov på den pågældende egn for flere erhvervsmæssige grunduddannelsesmuligheder end dem, der består i øjeblikket. Jeg ved, at det specielt var landbrugsuddannelsen, hr. Skov Thulesen havde i tanke, og det er jo også den, vi har haft i tankerne fra ministeriets side.

Den diskussion om 18 års grænsen, som hr. Poul Dam lagde op til, skal jeg ikke

[Undervisningsministeren.]

tage op ved denne lejlighed. Jeg er ikke uenig i, at det er noget, vi trænger til at få drøftet ved lejlighed, og at der nok er en hel del tradition omkring netop denne grænses opretholdelse; men det hører jo naturligt sammen med en ny højskolelov og de betragtninger, vi dér kommer ind i.

Hr. Bilgrav-Nielsen sagde, at der var ikke frit skolevalg, hvis ikke de økonomiske vilkår var de samme, og dér bliver jeg nødt til at sige, som jeg har sagt nogle gange før, at i øjeblikket er de økonomiske vilkår på dette alderstrin jo meget stærkt i favør af de frie skoler. Men hele dette spørgsmål må vi hellere drøfte, når vi, efter at von Eyben-udvalgets betænkning er kommet, skal drøfte tilskudsregler, og vi regner jo med, at den betænkning kommer sådan, at tilskudsreglerne kan drøftes på grundlag af lovforslag her i næste samling.

Så spurgte hr. Bilgrav-Nielsen til sidst helt kontant, hvornår der kunne ventes resultater fra det udvalg, der beskæftiger sig med de frie skolers økonomiske forhold. Jeg kan kun sige, at efter drøftelse i ministeriet for ganske få dage siden mener vi stadig, at udvalget kan afslutte sit arbejde sådan, at der kan fremsættes lovforslag i næste samling. Jeg ved, at det ventes med utålmodighed mange steder.

Hermed sluttede forhandlingen.

§ 1, ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af § 2, § 2 i den ændrede affattelse, § 3, ændringsforslag nr. 2, § 4, således ændret, §§ 5 og 6, ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 7, således ændret, §§ 8-16, ændringsforslag nr. 5, § 17, således ændret, og § 18 vedtoges uden afstemning.

*Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:** Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Anden behandling af forslag til lov om udbygning af Københavns Teknikum.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 97) findes i tidenden sp. 2236, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1209).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

**Kaj Rasmussen:** Da mit partis ordfører i denne lovgivning, hr. Peter Jørgensen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans og socialdemokratiets vegne anbefale lovforslaget, samtidig med at jeg anbefaler dets overgang til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling.

**Enggaard:** Der er jo, som det også fremgår af udvalgets betænkning, i særdeleshed to spørgsmål, der har stået i centrum af drøftelserne i udvalget. Det ene er spørgsmålet om størrelsen af det areal i Ballerup, som er erhvervet til formålet. Det vil, så vidt man kan se, allerede fra starten være udnyttet nogenlunde fuldt ud, og derfor kan man nok have sin tvivl om, om der er plads for en videre teknisk udvikling, der vil sætte sig spor i retning af behov for nye laboratorier m. v. I det hele taget har der været enighed i udvalget om, at man nok måtte forvente et stigende arealbehov pr. studerende i fremtiden. Det har imidlertid ikke vakt nogen sorg. Jeg tror, der har været enighed om, at det ikke ville være ganske hensigtsmæssigt at have en undervisningsanstalt af denne karakter med så mange studerende som 3.000, og når udbygningen derfor forventeligt standser noget, før de 3.000 studerende nås, er konsekvensen efter min opfattelse naturligt den, at man til den tid må fremsætte forslag om bygning af endnu et teknikum et eller andet sted i området, hvor det måtte passe bedst af geografiske og praktiske hensyn. Derved får man også mulighed for til den tid at tage eventuelt nye retninger op, som ikke er tilgodeset i planlægningen